

Asia: VN/23399/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kotikuntalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Näkemyksenne ihmisten kotikunnan, asuinpaikan ja väestökirjanpitokunnan määräytymistä koskevista ehdotuksista (uuden kotikuntalain 3, 8, 9, 11 ja 25 §)

Esitysluonnoksessa uudeksi kotikuntalaiksi ehdotetaan muutettavaksi Suomen kansalaisen kotikuntaa koskevaa säännöstä Suomen kansalaisen muuttaessa ulkomaille. Voimassa olevan kotikuntalain (201/1994) 5 §:n mukaan: Henkilöllä, joka on muuttanut asumaan ulkomaille yhtä vuotta pitemmäksi ajaksi, ei ole kotikuntaa Suomessa. Kotikunta voi kuitenkin olla Suomessa, jos henkilöllä on elinolosuhteidensa perusteella kiinteämpi yhteys Suomeen kuin ulkomaiseen asuinmaahansa. Jos ulkomaille asumaan muuttanut Suomen kansalainen on Suomen valtion diplomaattisen tai sellaiseen rinnastettavan muun edustuston tai lähetetyn konsulin viraston palveluksessa taikka kehitysyhteistyötehtävissä tai lähetystyötehtävissä, hänen ja hänen perheenjäsenensä kotikunta säilyy kuitenkin Suomessa.

Esitys uuden kotikuntalain 3 §:ksi on muotoiltu seuraavasti: Suomessa asuvan Suomen kansalaisen kotikunta ja asuinpaikka määräytyvät tämän lain mukaan. Jos Suomen kansalainen ei asu Suomessa tai muuttaa asumaan ulkomaille yhtä vuotta pitemmäksi ajaksi, väestötietojärjestelmään merkitään kotikunnan ja asuinpaikan sijasta väestökirjanpitokunta. Tällaisen henkilön kotikunta voi kuitenkin olla Suomessa, jos hänellä on elinolosuhteidensa perusteella kiinteämpi yhteys Suomeen kuin ulkomaiseen asuinmaahansa ja hänen asumisensa ulkomailla kestää enintään kolme vuotta. Ulkomaille asumaan muuttaneen Suomen kansalaisen kotikunta säilyy kuitenkin Suomessa, jos hän on Suomen valtion diplomaattisen tai sellaiseen rinnastettavan muun edustuston tai lähetetyn konsulin viraston palveluksessa. Mitä tässä momentissa säädetään, koskee myös henkilön mukana muuttavaa aviopuolisoa, rekisteröidyn parisuhteen toista osapuolta, hänen kanssaan jatkuvasti yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa elävää henkilöä sekä hänen tai jonkin edellä mainitun henkilön alle 18-vuotiasta naimatonta lasta.

Lain 3 §:n 2 momentin perusteluissa todetaan, että kotikunnan ja asuinpaikan säilyttäminen Suomessa ei olisi kuitenkaan mahdollista, jos yhtäjaksoinen ulkomailla asuminen kestäisi yli kolme

vuotta. Tällöin henkilöllä olleen kiinteämmän yhteyden Suomeen olisi katsottava viimeistään katkeavan.

Puolustusvoimien virkamies voidaan määrätä työskentelemään ulkomaille ilman virkamiehen suostumusta. Nykytilanteessa yli vuoden pituiselle ulkomaankomennukselle määrättyjen virkamiesten on katsottu säilyttävän kotikuntansa Suomessa kotikuntalain 5 §:n 1 momentissa tarkoitetun kiinteämmän yhteyden perusteella. Ulkomaankomennusten kesto on ollut Puolustusvoimissa pääosin alle kolme vuotta. Nykyinen sääntely on kuitenkin mahdollistanut kotikunnan säilymisen Suomessa myös niissä tapauksissa, joissa työskentely ulkomaille on kestänyt. Ehdotetun säännöksen (3.2 §) mukaan kolmen vuoden raja on ehdoton eikä ulkomaille työskentelemään määrätty Suomen kansalainen voi säilyttää kolmen vuoden ulkomaille asumisen jälkeen kotikuntaansa Suomessa. Ulkomaankomennukset tulevat Suomen Nato-jäsenyyden myötä Puolustusvoimissa lisääntymään ja tiedossa on, että osa määräaikaisista ulkomaankomennuksista tulee kestämaan yli kolme vuotta, mikä tarkoittaisi yli kolmen vuoden komennukselle määrättyille henkilölle kotikunnan menettämistä Suomessa.

Puolustusministeriö pitää tärkeänä, että ulkomaille työskentelemään määrättyillä henkilöstöllä säilyy oikeus kotikunnan säilyttämiseen Suomessa niissäkin tapauksissa, joissa määräaikainen työskentely ulkomaille ylittää esitetyn kolmen vuoden määräajan ulkomaille asumiselle. Oikeutta kotikunnan säilyttämiseen korostaa se seikka, että Puolustusvoimilla on kriisinhallintatehtäviä lukuun ottamatta puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 41 §:n nojalla oikeus määrätä virkamies työskentelemään ulkomaille ilman tämän suostumusta.

Puolustusvoimille annetun tehtävän luonteen ja tehtävään määräämistä koskevan erityissääntelyn vuoksi puolustusministeriö pitää perusteltuna, että esitykseen uudeksi kotikuntalaiksi otetaan Puolustusvoimien henkilöstöä koskeva poikkeus diplomaatteihin rinnastettavalla tavalla (diplomaatteja koskevasta poikkeuksesta on säännös lakiesitysluonnoksen 3.3 §:ssä). Vaihtoehtoisesti puolustusministeriö esittää, ettei uudessa kotikuntalaissa säädettä ehdottomasta kolmen vuoden määräajasta, vaan kiinteämmän yhteyden säilymisen arvioinnissa mahdollistetaan vastaavanlainen tapauskohtainen arviointi kuin voimassa olevassa kotikuntalaissa (201/1994).

2. Näkemyksenne kotikunnan ja asuinpaikan muuttumista koskevista poikkeuksista (uuden kotikuntalain 10 §)

-

3. Näkemyksenne ulkomaalaisten kotikunnan saamisedellytysten tarkentamista ja kotikunnan menettämistä koskevista ehdotuksista (uuden kotikuntalain 4–7 ja 17 §)

Puolustusministeriö pitää hyvänä, että esityksen mukaan nykyisen lain soveltamiskäytäntöä vastaavasti uuteen lakiin kirjattaisiin ensinnäkin, että valtioiden välisten kansainvälisten järjestöjen työntekijöillä ja heidän perheenjäsenillään olisi kuitenkin halutessaan oikeus saada Suomessa kotikunta, jos he ovat EU:n kansalaisia ja täyttävät kotikunnan saamiselle asetetut edellytykset.

4. Näkemyksenne muuttoilmoitusten tekemistä koskevista ehdotuksista (uuden kotikuntalain 12–14 §)

-

5. Näkemyksenne muuttoilmoitusten käsittelyä koskevista ehdotuksista (uuden kotikuntalain 15–21 §)

-

6. Näkemyksenne väestötietojärjestelmästä ja Digi- väestötietoviraston varmennepalveluista annettuun lakiin sekä muihin lakeihin ehdotetuista muutoksista

-

7. Esitysluonnoksessa on kuvattu lakiehdotusten keskeiset vaikutukset (jakso 4.2). Miltä osin vaikutusten arviointia olisi korjattava, täydennettävä tai tarkennettava?

-

8. Esitysluonnoksessa on kuvattu vaihtoehtoisia toteuttamistapoja (jakso 5.1). Olisiko jokin näistä toteutustavoista perustellumpi kuin esityksessä ehdotettu malli?

-

9. Muut kommentit esitysluonnoksesta

Oleellista on, että kotikuntaa koskevat merkinnät ovat mahdollisimman ajantasaisia ja paikkansapitäviä sekä vastaavat mahdollisimman pitkälle ihmisten tosiasiallista asumista, jotta ne palvelevat eri viranomaisten ja muun yhteiskunnan tietotarpeita. Uuden kotikuntalain valmistelun keskeisimpänä tavoitteena on ollut edistää väestötietojärjestelmään tehtävien kotikuntaa ja asuinpaikkaa koskevien merkintöjen oikeellisuutta. Tämä on Puolustusvoimille olennainen tieto mm. asevelvollisuuden toteuttamisen näkökulmasta. Asevelvollisuuslain 15 §:n mukaan kutsunanalainen merkitään kutsuntaluetteloon sen kunnan mukaan, jossa hänellä on 1 päivänä tammikuuta ollut kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitettu kotikunta tai väestökirjanpitokunta.

Valtiovarainministeriö on 12.9.2023 pyytänyt ministeriöitä ilmoittamaan kunkin ministeriön vastuulla olevat lait, joissa olevat viittaukset vanhaan kotikuntalakiin halutaan korjattaviksi viittauksiksi uuteen kotikuntalakiin nyt lausuntokierroksella olevan hallituksen esityksen liitelakeina.

Puolustusministeriö toteaa, että asevelvollisuuslain (1438/2007) 15 §:n 2 momentti ja puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain (282/2012) 7 §:n 2 momentti sisältävät viittaukset voimassa olevaan kotikuntalakiin ja kyseiset lait voisi sisällyttää kotikuntalakiin liittyvään hallituksen esitykseen liitelaeiksi.

Nordström Hanna
Puolustusministeriö

Gau Anna
Puolustusministeriö